

Kim byli budowniczo wie grobowców megalitycznych w Lewancie? Z jakiego powodu pojawili się na przełomie IV i III tysiąclecia p.n.e. na bazaltowych wyżynach w regionie Akkar w północnym Libanie? Jaka była ich rola w powstaniu pierwszych ośrodków miejskich w Lewancie w tym okresie?

Na te właśnie pytanie chcą odpowiedzieć badacze z dwóch ośrodków: Instytutu Kultur Śródziemnomorskich i Orientalnych PAN (IKSIO PAN) oraz z Uniwersytetu w Genewie (UniGE - LAP) w ramach proponowanego projektu: „**MEG-A: Pierwsi budowniczo wie megalitów w północnym Lewancie. Interdyscyplinarne badania krajobrazu archeologicznego w Akkarze (Liban, IV-III tysiąclecie p.n.e.)**”. Budowle megalityczne są często postrzegane jako izolowane, bezimienne i tajemnicze zabytki. Tymczasem za ich zbudowaniem stała zawsze konkretna grupa ludzi, dla której monumentalizm budowli był sposobem wyrażenia tożsamości w jej różnych aspektach, np. społecznym, ekonomicznym czy religijnym.

Megality z Akkaru – grobowce zbudowane z monumentalnych głazów, są często interpretowane jako pozostałość po koczowniczych pasterzach. Budowle te zostały odkryte i przebadane w latach 60-tych przez stacjonujących w okolicy francuskich zakonników jezuickich (René Mouterde'a i Maurica Tallona), którzy dostrzegli niezwykle znaczenie tych monumentów. Materiał pochodzący z tych pionierskich badań pozwolił wstępnie datować megality na okres między końcem chalkolitu i początkiem wczesnej epoki brązu (około 3700-2800 p.n.e.). Są to pierwsze tego typu budowle w północnym Lewancie, których tradycja wznoszenia i używania była kontynuowana jeszcze przez blisko półtora tysiąca lat.

Odkrycie w 2018 roku domostw w pobliżu grobowców podważyło interpretację o koczowniczym charakterze społeczności megalitycznej. Odkrycia tego dokonały dwa niezależnie pracujące w tym terenie zespoły archeologów, szwajcarski - kierowany przez dr Tarę Steimer i polski – pod kierownictwem dr Zuzanny Wygnańskiej. Oprócz domów, badacze zidentyfikowali także nieznanne dotąd ślady infrastruktury rolniczej, dwa miejsca kultu wokół cieków wodnych oraz rytę na kamiennych głazach przedstawiające węże i znaki geometryczne - zarówno w grobowcach jak i w miejscach kultu. Dało to impuls do zaproponowania wspólnych badań, dzięki którym można by odkodować historię i tożsamość budowniczych megalitów. Stawiamy hipotezę, że ludzie ci nie byli koczownikami, lecz osiedlili się na tym wyżynnym, bazaltowym, dość wymagającym terenie. Zakładamy, że budowanie megalitów było skomplikowanym przedsięwzięciem logistycznym i wymagało zasobów, wiedzy i odpowiedniej organizacji i że społeczność z Akkaru musiała właśnie tym dysponować. Dobrze zorganizowana społeczność budowniczych megalitów miała prawdopodobnie dostęp do zasobów naturalnych, być może słynnego libańskiego drewna (lasy pokrywają dzisiaj górzystą część Akkaru) lub innych surowców naturalnych. Wydaje się, że dzięki temu społeczności megalityczne odgrywały istotną rolę w procesie formacyjnym pierwszych ośrodków miejskich Lewantu właśnie na przełomie IV i III tysiąclecia p.n.e., choć same reprezentowały model organizacji alternatywnej do cywilizacji miejskiej.

Projekt „MEG-A” proponuje podjąć te tematy odchodząc od tradycyjnego - monograficznego (typologicznego) podejścia do megalitów i zastosować metody interdyscyplinarne: badania archeologiczne, architektoniczne, geologiczne, archeobotaniczne i archeozoologiczne, aby dać interpretacji pochodzenia i znaczenia megalitów naukowy grunt. Po raz pierwszy zastosowane zostaną analizy rytów naskalnych takie, jakie są używane obecnie przy badaniach sztuki megalitów w Europie. Na dużą skalę zaplanowane jest użycie metod radiometrycznych, by uzyskać datowanie bezwzględne megalitów. Poprzez kompleksowe badania środowiskowe chcemy ocenić, w jakich warunkach naturalnych żyła społeczność megalityczna oraz czy rzeczywiście mogła wieść osiadły tryb życia oparty na gospodarce wykorzystującej różnorodne zasoby bazaltowych wyżyn Akkaru. Poprzez te badania i analizy, chcemy odpowiedzieć, kim byli budowniczo wie megalitów z Akkaru, jaka była ich rola w szerszym trendzie budowania grobowców megalitycznych w całym Lewancie a także w kontekście formowania się cywilizacji miejskiej.